

ศึกษาโรคและการจัดการโรคกล้วยไม้สกุลสแปโตกลอทิสและสกุลแกรมมาโตฟิลลัม

Diagnosis and Disease Management of Orchids Genus Spathoglostis and Gramatophyllum

สุพัตรา อินทวิมลศรี

กลุ่มวิจัยโรคพืช สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช

บทคัดย่อ

กล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) และ สกุล *Gramatophyllum* (เพชรหึงหรือหางช้าง) อยู่ในกลุ่มของกล้วยไม้ดินซึ่งปลูกเป็นไม้กระถาง หรือปลูกลงดิน เพื่อประดับตกแต่งอาคาร สถานที่ ตามแต่ต้องการ การที่เป็นไม้กระถางวางอยู่บนพื้นดิน หรือปลูกลงดินทำให้มีโอกาสสัมผัสกับเชื้อโรคที่อยู่ในดินอยู่ตลอดเวลา จากการศึกษาโรคจากแหล่งปลูกของเกษตรกรจังหวัด นนทบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี พบว่า ต้นกล้วยไม้ทั้ง 2 สกุลมีเชื้อรา จากดินเข้าทำลาย โดยการเลี้ยงเชื้อในห้องปฏิบัติการพบเชื้อราเมลิ็ดผักกาด (*Sclerotium* sp.) เข้าทำลายหัวและลำต้น ทำให้หัวเน่า รากเน่า อาการยอดเน่าพบเชื้อรา *Phytophthora palmivora* ซึ่งพบระบาดในกล้วยไม้ทั่วไป และโรคใบจุดที่ใบ พบเชื้อรา *Colletotrichum* sp. ที่ จ. เพชรบุรี และนครปฐม

คำนำ

กล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) และ สกุล *Gramatophyllum* (เพชรหึงหรือหางช้างและลูกผสมฟิลิปปินส์) จัดเป็นกล้วยไม้ดินที่มีผู้นิยมปลูกเป็นไม้กระถางหรือปลูกลงดินเพื่อประดับตกแต่ง อาคาร สถานที่ โดยต้องมีวัสดุปลูกที่มีการระบายน้ำดี ประเทศที่มีการนิยมนำกล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) ได้แก่ อินเดีย มาเลเซีย สหภาพพม่า ฟิลิปปินส์ และไทย จึงมีการนำกล้วยไม้สกุลนี้ มาจากต่างประเทศและเกิดลูกผสมใหม่ๆอยู่เสมอ และเป็นที่ยอมรับสำหรับคนไทยได้มีการส่งออกไปต่างประเทศด้วย การตรวจเอกสารไม่มีการกล่าวถึงกล้วยไม้ทั้ง 2 สกุลนี้มากนัก ทั้งเรื่องการปลูกเลี้ยง การดูแลอื่นๆ และศัตรูพืช โรค แมลง สำหรับโรคกล้วยไม้สกุลหวาย แคทาร์รียา มักมีการกล่าวถึงมากกว่า การศึกษาเรื่องโรคครั้งนี้จึงเหมือนกับกล้วยไม้ชนิดอื่นๆ ซึ่งมีเชื้อโรคหลัก เช่น เชื้อ *Phytophthora* ซึ่งเป็นเชื้อราในดิน เข้าทำลายกล้วยไม้ได้หลายสกุล ดังนั้นการศึกษาโรคของกล้วยไม้ดิน ปัญหาจึงต้องเกิดจากเชื้อโรคในดินเป็นหลักและโรคอื่นๆอาจมีบ้าง เนื่องจากข้อมูลมีไม่มากนัก จึงต้องศึกษาและหาแนวทางการจัดการโรคของกล้วยไม้ทั้ง 2 สกุลนี้

วิธีการดำเนินการ

อุปกรณ์

1. ตัวอย่างโรคของกล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) และ สกุล *Gramatophyllum* (เพชรหึงหรือหางช้างและลูกผสมฟิลิปปินส์) จากแหล่งปลูกต่างๆ เช่น จังหวัด นนทบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี
2. อาหารเลี้ยงเชื้อในห้องปฏิบัติการ
3. ห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์ต่างๆ
4. เรือนทดลอง
5. ต้นกล้วยไม้ทั้ง 2 สกุล

วิธีการ

1. สุ่มตรวจและศึกษาโรคของกล้วยไม้ทั้ง 2 สกุล จากแหล่งปลูกต่างๆ เช่น จังหวัด นนทบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี
2. นำตัวอย่างโรคที่พบมาศึกษาในห้องปฏิบัติการ เลี้ยงเชื้อในอาหารและเก็บเชื้อบริสุทธิ์ เพื่อนำมาศึกษาต่อไป
3. พิสูจน์โรคโดยการนำเชื้อโรคที่ได้ทดสอบกับกล้วยไม้ ทั้ง 2 สกุล

4. ทดสอบประสิทธิภาพของสารป้องกันกำจัดเชื้อราหรือสารชีวภัณฑ์ เพื่อหาแนวทางการจัดการโรค ของต้นกล้วยไม้ทั้ง 2 สกุล

เวลาและสถานที่ ดำเนินการทดลองระหว่าง เดือนกันยายน 2551 – กันยายน 2552 ที่สวนกล้วยไม้เกษตรกรจังหวัดต่างๆ และห้องปฏิบัติการ กลุ่วิจัยโรคพืช สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขากรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

เนื่องจากกล้วยไม้ทั้ง 2 สกุล มีผู้เพาะเลี้ยงไม่มากนัก ส่วนใหญ่ร้านค้าต้นไม้จะรับจากแหล่งผลิตขยายและไม่ค่อยจะบอกแหล่งที่มาของต้นไม้ จึงทำให้การหาข้อมูลค่อนข้างลำบาก แต่ในที่สุดก็พบผู้ผลิตรายใหญ่ และได้ศึกษา พบเชื้อราเมลิ็ดฝักกาด (*Sclerotium* sp.) เข้าทำลายกล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) และ สกุล *Gramatophyllum* (เพชรหึงหรือหางช้างและลูกผสมฟิลิปปินส์) ทำให้หัวและลำต้น ทำให้หัวเน่า รากเน่า ที่อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร รวม 2 ไชโยเลข โรคหัวเน่า ของกล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) โดยเชื้อรา *Sclerotium* sp. เช่นเดียวกัน ที่ จ. นครปฐม อีก 2 ไชโยเลข สำหรับโรคยอดเน่า ของกล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) โดยเชื้อรา *Phytophthora* อีก 1 ไชโยเลข

โรคใบจุดของทั้ง 2 สกุล คือ กล้วยไม้สกุล *Spathoglostis* (เอื้องดินใบหมากและลูกผสมต่างๆ) และ สกุล *Gramatophyllum* (เพชรหึงหรือหางช้างและลูกผสมฟิลิปปินส์) โดยเชื้อรา *Colletotrichum* sp 2 ไชโยเลข

สรุปผลการทดลองและคำแนะนำ

โรคกล้วยไม้ดินทั้ง 2 สกุล พบเชื้อราเมลิ็ดฝักกาด (*Sclerotium* sp.) เป็นจำนวนมาก เข้าทำลายหัวและลำต้น ทำให้หัวเน่า รากเน่า เชื้อรา *Phytophthora* ทำให้ยอดเน่าดำ ทำให้หัวเน่า รากเน่า เช่นเดียวกันสำหรับใบจุด ทำให้ต้นและใบไม่สวย แต่ไม่ทำให้ต้นตาย

คำแนะนำในการจัดการโรค ให้ระวังเชื้อโรคที่อาจติดมากับ วัสดุปลูก และแน่นอนมีเชื้อโรคอยู่ในโรงเรือน ในดินตรงที่วางกระถางต้นไม้แน่นอน ให้นำต้นที่เป็นโรคออกจากโรงเรือนและต้องมีการจัดการเชื้อโรค ซึ่งวิธีการต้องศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สิริลักษณ์ โล่ห์สวัสดิ์ . 2530 .คู่มือการป้องกันกำจัดโรคของกล้วยไม้และไม้ดอกบางชนิด . กลุ่ม
งานวิจัย โรคพืชผักและไม้ประดับ . กองโรคพืชและจุลชีววิทยา . กรมวิชาการเกษตร .
กรุงเทพมหานคร

นิยมรัฐ ไตรศรี . 2542 . โรคของกล้วยไม้และการป้องกันกำจัด . กองโรคพืชและจุลชีววิทยา . กรม
วิชาการเกษตรครั้งที่ 2 . ธรรมศิริ . 2550 . เทคโนโลยีการผลิตกล้วยไม้ ปรับปรุงครั้งที่ 2 .
กรุงเทพ. อัมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง,283 หน้า